

Von Sassi dzott alistus

Saabus jällegi uus aasta. Kõlasid saluudid, lendasid üles värvilised raketid. Sooviti tüksteisele õnne uuteks saavutusteks ja kordaminekuteks, nagu ikkagi aastavahetusel. Ehkki väljas praksusid aiateibad ja lumehanged ulatusid põlvini, oli toas näärikuuse hämaras valguses hubane ja soe. Algas rahuliku töö aasta, nagu paljud eelmised. Kuid alati pole see nii olnud.

Niisamasugune karm talv oli 23 aastat tagasi. Seda mäletavad hästi kõik need, kes alustasid kodumaa kutsel 1942. aasta detsembris pikka rännakut mööda täistuisanud teed Velikije Luki alla. Ka siis oli saabumas uus aasta koos heitlusega elu ja surma peale. Ja uus aasta tuli koos võiduga.

* * *

Kõik see tõusis korraks veel silme ette möödunud aastal maikuu päikesepaistelisel pühapäevahommikul. Rakvere bussijaama kogunes mehi, kelle kuuäärisel lehvis punane lindike. «Veteranid sõidavad Porkunisse, nendel seal ju suur pidupäev,» sõnas nooruke bussikonduktor.

Võtsin bussis istet Kadrina meeste, vendade Meinhard ja Ferdinand Veide kõrvale. Mida

rohkem sisenes «sõdalasi», seda suuremaks paisus jutuvada. «Kas mäletad,» alustas Meinhard, endine suurtükisihur, «kui kordamööda jalgsi ja kahuril sõites Luki alla jõudsimme? Ja kohe lahingusse. Toetasime vastase tulepunkte hävitamisega jalaväe edasitungi. Surusime õla vastu kahurikiilpi ning nihutasime kahurit niivõisi edasi. 24. detsembril püüdsid fašistid eestikeelse jõulujutlusega valjuhääldajatest meie südant hõrdaks teha. Meie aga tugevdasime tuld.

Raudteedepoo lähedal märkasime eriti suurt dzotti. Oligugi et suurtükiraud oli tuline, saatsime ka selle suunas mitu mürsku. Siis aga andis major Lemming korralduse tulistamine lõpetada, sest varjend olevat vaenlase garnisoni ülema ooberst von Sassi «residents». Vaenlane tuli sundida vastupanu lõpetama ja ta elusana kinni võtta.

Von Sassi keeldus alla andmast, sest temal polevat selleks füüreri luba.

Kui aga major Lemmingu korraldusel hakkasid meie mehed tegema ettevalmistusi dzotti õhkimiseks, lõi ooberst «vedelaks», reetis füüreri ja ilmus adjutandi ning käskjala saa-

tel uksele. Samas esitas diviisijoniülem major Miller von Sassile mõned küsimused, millele viimane vastas ülbelt, käed puusas, ja üle õla. Kui käskjalg kogeles meile, võitlejaile, «Hitler kaput!», virutas «kõrge» ülemus talle jalaga. Sisenesime punkrisse. See oli kõrge ehitus, kus võis vabalt püsti käia. Sisustuseks oli linnaelanikelt kokkuröövitud pehme mööbel.

Von Sassi aga viidi tagalasse oma tegude üle järele mõtlemaks. 1946. a. seisis ta samas linnas sõjatribunali ees.

17. jaanuaril 1943. aastal oli Velikije Luki fašistidest löpliku puhastatud ja meie olime väejuhatuse ülesande täitnud,» lõpetas Veide, kui olime jõudnud Porkuni järve äärde.

* * *

Nüüd töötavad vennad Veided jällegi õlg õla kõrval keemiakäitise «Flora» Kadrina tsehhis üle 15 aasta. «On palju tööd tehtud, oma kodugi soetatud. Kuid püssirohusuits jäi ninasse. Vabal ajal viskan kahearaudse õlale ja võtan «positsiooni sisse,» naljatab Meinhard.